

**ТРАНСКРИПТ АУДИО ЗАПИСА СА ГЛАВНОГ ПРЕТРЕСА
ОДРЖАНОГ ДАНА 15. ЈУНА 2005. ГОДИНЕ**

Председник већа: Констатујем да су на главни претрес дана 15. јуна 2005. године са почетком у 10,18 часова, пред већем Посебног одељења Окружног суда у Београду, Устаничка бр.29, судница бр.1, у кривичном предмету са службеном ознаком К.П.бр.5/03, окривљеног Милорада Улемекa и других окривљених, због кривичног дела удруживање ради непријатељске делатности из члана 136 Основног кривичног закона, кривичног дела убиство представника највиших државних органа из члана 122 Основног кривичног закона и друга кривична дела, по оптужници Специјалног тужиоца при Окружном јавном тужилаштву у Београду Кт.С.бр.2/03 од 21. августа 2003. године, пред већем у саставу: судија Марко Кљајевић, председник већа, судије – чланови већа Ната Месаровић и Милимир Лукић, са записничарем Љиљаном Атлагић, приступили:

заменици Специјалног тужиоца Милан Радовановић и Небојша Мараш, пуномоћници породице оштећеног председника Владе Републике Србије др. Зорана Ђинђића, адвокати Рајко Даниловић и Срђа Поповић, пуномоћници мајке погинулог председника Владе Републике Србије др. Зорана Ђинђића, Миле Ђинђић, адвокати Радивој Пауновић и Игор Пауновић. Констатујем да није приступио пуномоћник оштећеног Милана Веруовића, адвокат Божо Прелевић, а уредно је позван. Надаље констатујем да су приступили окривљени Милорад Улемек са браниоцем адвокатом Марком Миливојевићем, а нису приступили браниоци адвокати Момчило Булатовић и Слободан Миливојевић, а уредно су позвани, окривљени Звездан Јовановић са браниоцем адвокатом Ненадом Вукасовићем, бранилац окривљених Милоша Симовића, Александара Симовића и Владимира Милисављевића, адвокат Александар Поповић, бранилац окривљеног Нинослава Константиновића адвокат Александар Зарић по заменичком пуномоћју изабраног браниоца адвоката Дејана Лазаревића, окривљени Дејан Миленковић са браниоцем адвокатом Љубишом Радојичићем, бранилац окривљеног Сретка Калинића, адвокат Александар Ђорђевић, бранилац окривљеног Милана Јуришића званог Јуре адвокат Александар Зарић, окривљени Душан Крсмановић са браниоцем адвокатом Вељком Делибашићем,

окривљени Саша Пејаковић са браниоцем адвокатом Крстом Боботом, а није приступио други бранилац адвокат Горан Петронијевић, а уредно је позван, окривљени Бранислав Безаревић са браниоцем по службеној дужности адвокатом Жељком Грбовићем, окривљени Жељко Тојага са браниоцем адвокатом Крстом Боботом, а није приступио други бранилац адвокат Горан Петронијевић, а уредно је позван и да су приступили судски вештаци психијатри доктор Бранко Мандић и доктор Бојана Кецман.

Веће доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Да се настави главни претрес.

Главни претрес је јаван.

Председник већа доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Да се у наставку доказног поступка изведе доказна радња саслушања судских вештака психијатра доктора Бранка Мандића и докторке Бојане Кецман.

Председник већа: С обзиром да се ради о заједничком писменом налазу и мишљењу, комисије судских вештака у саставу психијатар доктор Бранко Мандић, психијатар доктор Бојана Кецман, а да није приступила психолог Ана Најман из оправданих разлога због тога што се налази на одмору о чему је обавестила суд, узећу личне податке од судских вештака, дати законска упозорења и заклету судске вештаке и након тога ће вештаци наизменично, зависи од природе питања прво изнети свој налаз и мишљење уз могућност да га прочитају или да га усмено изложе, то остављам њима, начин излагања на главном претресу. Затим ћемо постављати питања, а вештаци ће зависно од природе питања одговарати да ли један или други, а касније ћемо омогућити да се ставе приговори или предлози од стране свих учесника у поступку.

Позивам да приступи за говорницу судски вештак доктор Бранко Мандић ради узимања личних података.

Ваше име и презиме?

Вештак Бранко Мандић: Бранко Мандић.

Председник већа: Име оца?

Вештак Бранко Мандић: Богдан.

Председник већа: Када сте рођени и где?

Вештак Бранко Мандић: 1954. године у Задру.

Председник већа: Ваша адреса пребивалишта?

Вештак Бранко Мандић: Љутице Богдана 2.

Председник већа: Где сте запослени?

Вештак Бранко Мандић: КПД Болница.

Председник већа: Реците нам да ли сте у сродству са окривљенима и оштећенима у овој кривичној ствари?

Вештак Бранко Мандић: Не.

Председник већа: Ваша специјалност судског вештачења јесте?

Вештак Бранко Мандић: Психијатар.

Председник већа: Ја као председник већа сам дужан да вас поучим да ваш налаз и мишљење дате по најбољем знању и упозоравам вас да давање лажног налаза и мишљења представља кривично дело.

Сада ћу вас позвати као судског вештака да положите заклетву пре него што вас саслушамо на главном претресу. Ја ћу вам прочитати текст заклетве за судског вештака у кривичном поступку, па ако сте сагласни само реците да.

«Заклињем се да ћу вештачити савесно и непристрасно по свом најбољем знању и да ћу тачно и потпуно изнети свој налаз и мишљење».

Вештак Бранко Мандић: Да.

Председник већа: Сада бих замолио да дође други вештак доктор Бојана Кецман ради узимања личних података и законских упозорења и давања заклетве.

Ваше име и презиме?

Вештак Бојана Кецман: Бојана Кецман.

Председник већа: Када сте рођени и где?

Вештак Бојана Кецман: 1960. године у Књажевцу.

Председник већа: Ваша адреса пребивалишта?

Вештак Бојана Кецман: Булевар уметности 35.

Председник већа: Где сте запослени?

Вештак Бојана Кецман: У КПД Болница.

Председник већа: Да ли сте у сродству са оштећенима и окривљенима у овој кривичној ствари?

Вештак Бојана Кецман: Не. Нисам.

Председник већа: Ваша специјалност у судском смислу вештачења је?

Вештак Бојана Кецман: Психијатрија.

Председник већа: Дужан сам и вас да поучим да свој налаз и мишљење дате по најбољем знању и да вам дам упозорење да давање лажног налаза и мишљења представља кривично дело.

Позваћу и вас као судског вештака да положите заклетву пред судом. Ја ћу вам поновити текст заклетве, а ако сте сагласни реците само да, а ако не реците разлог због чега нећете да положите евентуално заклетву.

«Заклињем се да ћу вештачити савесно и непристрасно по свом најбољем знању и да ћу тачно и потпуно изнети свој налаз и мишљење».

Вештак Бојана Кецман: Заклињем се.

Председник већа: Добро, сада ако имате неки договор, с обзиром да сте у истрази вештачили на околност да ли су окривљени били у време извршења кривичних дела која им се стављају на терет у овом раздвојеном кривичном поступку свесни својих дела и били у могућности да управљају својим поступцима и да ли код њих постоји било које стање душевне заосталости, привремене душевне поремећености или заосталог душевног развоја или било које болести и психичког њиховог стања, а односило се за окривљене Душана Крсмановића, Сашу Пејаковића и Жељка Тојагу да изнесете ваш налаз и мишљење у усменој форми. Приликом саслушања можете прочитати ваше налазе и мишљења или изложити усмено зависно од вашег договора и начина излагања и презентације.

У вези овог питања се јавља адвокат Крсто Бобот. Изволите.

Адв. Крсто Бобот: Ја се захваљујем судија. Није у вези тог питања, техничка је ствар, само ако можете да учините, овај део овде не раде нам монитори, па ако можете да замолите да се то поправи. Овде раде, на овој страни не раде.

Председник већа: Ако постоји техничка могућност молим режију да омогући емитовање на свим мониторима емитовање ових снимака.

Изволите, има реч психијатар доктор Бранко Мандић.

Вештак Бранко Мандић: Могу да почнем са Крсмановић Душаном?

Председник већа: Да, можете тим редом кренути.

Вештак Бранко Мандић: У односу на окривљеног Крсмановић Душана ми смо обавили сва неопходна испитивања и закључили смо да код њега не постоји душевна болест, душевна заосталост, нити привремена душевна поремећеност. Наш закључак, односно закључак комисије вештака јесте да је он особа са емоционално нестабилном структуром личности чије су

интелектуалне способности у границама доњег просека. Код њега нисмо установили постојање алкохолне зависности, нити пак токсикоманске зависности од опојних дрога. Ми смо детаљно анализирали његов живот, његову личност и оценили смо да управо због обележја његове личности и скромних интелектуалних потенцијала његова способност схватања значаја дела као и могућност управљања поступцима биле су смањене, али не и битне. Образложење оваквог нашег закључка јесте да се он као таква личност са недовољно формираним идентитетом уклопио у одређену групу људи који су му били супериорни и да је он томе био подложен, субмисиван и подређен. Са друге стране, такође смо закључили да је припадност овој групи у оквиру које је он деловао код њега деловала, да кажем фасцинантно, значи опчињавајуће, очаравајуће, да је он био импресиран припадношћу тој групи и да су његове могућности рационалног размишљања и доношења одлука у моменту односно у време припадања тој групи биле лимитиране, мислим на његове способности рационалног проналажења неких других решења, изласка из те групе, значи била су лимитирана, али нису била искључена и управо из тог разлога смо закључили да су његове способности схватања значаја дела, као и могућности управљања поступцима биле смањене, али не и битне. Значи нема душевне болести, нема душевне заосталости, нема привремене душевне поремећености. Такође напомињем да је испитаник након вештачења лечен од стране психијатара, па између осталог и ја сам га лечио због реактивног депресивног стања која је била последица његове структуре личности и у условима у којима се налази. Међутим, та депресивна реакција није имала квалитет душевне болести и није оставила последице на његово душевно здравље.

Председник већа: Процесно, ићи ћемо управо везано за ваше саслушање као судских вештака прво за окривљеног Душана Крсмановића уз могућност постављања питања, а касније ћемо ићи и на преостала два вештачења за окривљене Сашу Пејаковића и окривљеног Жељка Тојагу. Везано за психички развој окривљеног Душана Крсмановића, да ли можете детаљније да објасните судском већу и свим другим учесницима његов развој ментални, психички кроз живот, дакле од пунолетства рачунајући и малолетство, да ли је долазио у сукоб са законом, какав је однос био са околином, како се развијао, да ли је боловао од психичких болести, да ли се лечио, а нарочито док је био на служењу војног рока и да ли је отпуштен и из којих разлога и са којом дијагнозом?

Вештак Бранко Мандић: Што се тиче његовог развоја ми смо већ напоменули да се он развијао у комплетној породици. Међутим, та комплетна породица је била формално комплетна, обзиром на природу посла његовог оца, тако да му је отац дуже времена био одсутан из породице, тако да он практично није имао што се каже позитивну мушку фигуру у виду идентификације. Ми имамо податке, што смо добили од њега, другим подацима не располажемо, да је он током детињства и адолесценције испољавао неко неприлагођено и асоцијално понашање, али не у смислу вршења кривичних дела већ управо из разлога што није био довољно едукативно и социјално збринут. Такође смо имали податак да је он отишао на служење војног рока и да је привремено ослобођен. Дијагнозу не знамо. Међутим обзиром да узраст у коме се налазио у време одслужења војног рока можемо закључити да се радило о емоционалној незрелости и управо је то један детаљ који смо ми написали да њега карактерише инфантилност. То ништа није спорно. Такође смо по анамнестичким подацима добили информације од испитаника да је он у одређеном периоду живота повремено конзумирао психоактивне супстанце, значи наркотице, алкохол, али да није развио токсикоманску зависност. Значи то су све били елементи које смо имали у виду приликом давања налаза и мишљења. И коначно, само лечење након кривичног дела, односно током боравка у притвору, управо говори у прилог онога што смо и написали да се ради о емоционално нестабилној структури личности, значи која је последица, то његово депресивно реаговање је последица боравка у пеналним условима, и последица ишчекивања судског поступка и коначно, односно прво последица његове структуре личности.

Председник већа: Везано управо за његову психичку структуру личности, младост и оно што сте добили приликом прегледа и интервјуа са окривљеним Душаном Крсмановићем, да ли можете да направите закључке везане за испољавање његове агресивности и припадности субгрупи, назовимо је сада групи криминалној и могућност манипулисања са њим и како се он одређује према ауторитетима?

Вештак Бранко Мандић: Ми смо већ напоменули да је он особа са недовољно формираним идентитетом и као такав да је погодан за манипулацију и управо из тих разлога да тако кажем, не могу да кажем изабран, али је био подложен томе да се прикључи тој групи и управо у том смислу у оквиру те групе је испољио своју малигну агресивност коју раније није испољавао. Значи он, морам да

кажем да је он особа несигурна, инфантилна, лабилна и подложна манипулацијама и управо из тог разлога претпостављам да је он изабран да буде члан те групе, да изврши неке задатке. То је наш закључак на основу његовог исказа који је дао нама током прегледа. Са друге стране морам да кажем да њега карактеришу и интелектуалне способности које су у границама доњег просека. Значи ипак он не барата неким вишим интелектуалним функцијама и не може да доноси правилне закључке о својим поступањима и последицама својих поступања. Такође смо напоменули да је он био фасциниран тиме што је изабран у тај миље и тим задацима које је обављао, па смо управо стога и рекли да он јесте био свестан тога шта ради, али његова могућност правилног избора свог понашања је била лимитирана управо због његове структуре личности. Значи имамо један период живота где он није испољавао асоцијално и криминално понашање и затим долази ово што му се ставља на терет, управо из разлога што је изабран као такав, као особа погодна за манипулацију.

Председник већа: Када кажете структура личности, да ли подразумевате под тим само психичку структуру или комплетну структуру, дакле и социјалну, индивидуалну?

Вештак Бранко Мандић: Искључиво психичку, односно психолошке особине, јер је то нама у нашем задатку најважније, мада смо узели у контекст и све друге податке којима смо располагали, значи социјалне и све друге, економске и тако.

Председник већа: Добро, ја као председник већа немам више питања везано за овај налаз и мишљење за окривљеног Душана Крсмановића.

Да ли чланови већа имају питања?

Има реч судија Ната Месаровић.

Судија Ната Месаровић: У свом усменом излагању изнели сте да је Душан Крсмановић ослобођен службења војног рока, да нисте видели дијагнозу због чега, а да претпостављате да је услед емоционалне незрелости. Је ли вам то он рекао или то само закључујете на основу вашег прегледа?

Вештак Бранко Мандић: Он је рекао да не зна због чега и да он претпоставља да је то због емоционалне незрелости. Међутим то

нама није било битно јер то је само један документ који може да потврди наше мишљење, а и не мора. Наш налаз и мишљење је темељиван на нашим испитивањима.

Судија Ната Месаровић: Интересује ме да ли се лица ослобађају од служења војног рока само због психичких недостатака или могу имати нека физиолошке или органске поремећаје?

Вештак Бранко Мандић: Сва телесна и душевна обољења.

Судија Ната Месаровић: Молим?

Вештак Бранко Мандић: Сва телесна и душевна обољења су разлог за ослобађање.

Судија Ната Месаровић: Добро. И још нешто сте рекли приликом усменог излагања да Душан Крсмановић није према својим интелектуалним способностима имао рационалну представу да се изузме из групе којој је припадао. Сада ме интересује, с обзиром да сам из списка видеда да је њега и из његове одбране његов отац и мајка покушавали да га издвоје из групе, да је ишао и у иностранство и тако даље, па је онда нешто почињао овде да ради, да ли је то било нереално или је он имао неку другу представу о свему томе?

Вештак Бранко Мандић: Ми смо имали тај податак да су родитељи покушавали да га извуку из тог милеа у коме се кретао и у коме је живео. Међутим, оно што је њега определило то је ипак његова структура личности, значи подложност неким другим социјалним мотивима који нису прихватљиви.

Судија Ната Месаровић: Можете ли мало да нам објасните који су његови били позитивни узор уопште овако у том његовом периоду припадања тој групи?

Вештак Бранко Мандић: Не може се говорити о позитивним узорима, може се говорити о ауторитетима. Они не морају бити позитивни у позитивном смислу, али смо истакли да је он био фасциниран припадношћу тој групи и ауторитетима који су за њега били у то време стварно ауторитети, значи вођа те групе у којој се кретао и у којој је радио.

Судија Ната Месаровић: А да ли је он показивао жељу да се идентификује са тим ауторитетом у односу на нека друга лица, да он постане ауторитет?

Вештак Бранко Мандић: Као такав, као таква личност са недовољно формираним идентитетом он је свакако покушавао да се идентификује управо са ауторитетима који су му били у то време присутни.

Судија Ната Месаровић: Хвала.

Председник већа: Везано за ово питање колегинице Нате Месаровић ја бих додао још једно питање, а везано је за одбрану коју смо ми прочитали на главном претресу и коју је изнео окривљени Душан Крсмановић у истрази. Како ви то цените, да ли ту постоји елемент позитивне идентификације, осећаја заштићености и да ради неко добро, јер он у својој одбрани наводи да је из разговора са покојним Душаном Спасојевићем имао нека обећања да ће он постати припадник Државне безбедности, да постоји окриље Државне безбедности и да та група ради за државу и да је он очекивао практично да ће добити значку, легитимацију, пиштољ?

Вештак Бранко Мандић: Управо друго објашњење на његово то функционисање у том периоду јесте, кажем та фасцинација припадности тој групи која је била донекле умешана у нека државне структуре и управо је он био импресиониран тиме што постоји могућност да се он негде уклопи у неке државне структуре, тако да смото узели у обзир.

Председник већа: Право на питања имају заменици Специјалног тужиоца.

Заменик Специјалног тужиоца Милан Радовановић: Ја бих се надовезао на ово питање које је сада постављено. Интересује ме да ли је поред тог осећаја фасцинираности припадности одређеној субгрупи код окривљеног Крсмановића постојао и неки други разлог, неки други мотив који је његову критичност доводио у питање?

Вештак Бранко Мандић: На ваше питање могу да одговорим да се структура личности и осећај тој припадности не може одвојити. То су две ствари које су неодвојиве. Теоретски се може,

али у практичном смислу не можете одвојити структуру личности и његово размишљање и осећај припадности тој групи.

Заменик Специјалног тужиоца Милан Радовановић: Та припадност групи да ли се на том психолошком, психичком плану огледава само кроз фасцинираност, то сам хтео да питам, или и кроз неки други однос према тој групи?

Вештак Бранко Мандић: Та припадност групи је свакако доносила и одређене бенефиције, односно добити, тако да је он током боравка, односно током рада у тој групи имао и неке бенефиције, значи користи. Ми смо рекли да је он окрењен ка конкретним и практичним циљевима, што значи да он има потребу да из свега тога извуче неке материјалне добити. Значи он то није волонтирао, нити се бавио хуманитарним радом.

Заменик Специјалног тужиоца Милан Радовановић: Да ли је можда у том психичком односу окривљеног Крсмановића према припадности тој групи постојао и осећај страха?

Вештак Бранко Мандић: Што се тиче осећања, пазите страх је афект, значи једно интензивно и краткотрајно осећање. Можемо говорити о осећању забринутости, плашње уколико не изврши одређене задатке. О афекту страха не можемо говорити.

Заменик Специјалног тужиоца Милан Радовановић: Интересује ме ако може вештак да нам мало ближе објасни шта значи термин малигна агресивност, у чему се то састоји и који су корени тог стања?

Вештак Бранко Мандић: Што се тиче малигне агресивности литература познаје два термина. Бенигну агресивност и малигну. Бенигна агресивност се односи на оно понашање које је усмерено у циљу одржавања социјалне и виталне егзистенције особе, значи он што је прихватљиво социјално. Све што излази ван тога што се крши са неким моралним и правним обрасцима понашања подразумева малигну агресивност.

Заменик Специјалног тужиоца Милан Радовановић: Још једна ствар ме интересује, бојим се да не буде неспоразума да се говори о личности окривљеног Крсмановића и његовом односу према ауторитетима. На страни 5 мишљења, се наводи у претпоследњем ставу, где се каже: «Однос према ауторитетима

варира од лабавог амбивалентног до игнорантског става», да би се касније на страни 6 навело, у првом ставу, цитирам: «Ове ауторитете испитаник уважава и извршава задатке без размишљања о последицама својих поступака». Да ли ту, у том правцу је моје питање усмерено, да ли ту постоји одређена противречност или се мени само чини на први поглед и ако може да нам ту ситуацију разреши?

Вештак Бранко Мандић: Противречност не постоји јер смо ми анализирали цео његов живот. Оно што сте рекли и оно што сте цитирали тај лабав однос према ауторитетима, односило се на његов однос према родитељима, а ово касније се односи управо на ауторитете који су били присутни у време извршења кривичног дела.

Заменик Специјалног тужиоца Милан Радовановић: Хвала, немам више питања.

Председник већа: Даље, заменици Специјалног тужиоца да ли имају питање? Небојша Мараш да ли има питања?

Констатујем да нема.

Пуномоћници оштећених да ли имају питања?

Констатујем да немају питања.

Право на питања има бранилац окривљеног Душана Крсмановића, адвокат Вељко Делибашић. Изволите.

Адв. Вељко Делибашић: Мене интересује да ли тај степен фасцинираности групом повећава чињеница да је по наређењу шефа те групе Душан Крсмановић радио у обезбеђењу Зорана Ђинђића? То је податак који нисте имали у списима када сте радили вештачење, али је утврђено на главном претресу.

Вештак Бранко Мандић: Ми приликом вештачења узимамо у обзир глобалну личност и не анализирамо појединачне ситуације, обзиром да се ради о делу које има неки временски континуитет. Према томе све што смо рекли у односу на ауторитете то се односи на ово.

Адв. Вељко Делибашић: Хвала.

Председник већа: Даље, браниоци да ли имају питања?

Констатујем да нема.

Присутни окривљени имају право да постављају питања судским вештацима везано за вештачење урачунљивости окривљеног Душана Крсмановића.

Констатујем да даљих питања нема.

Можете прећи на излагање вашег налаза и мишљења за окривљеног Сашу Пејаковића. Изволите.

Вештак Бранко Мандић: У односу на Сашу Пејаковића наш закључак јесте да се ради и особи са емоционално нестабилном структуром личности чије су интелектуалне способности у границама солидног просека. Приликом давања налаза и мишљења ми смо анализирали његов живот у оквиру оних информација које смо добили од испитаника. Анализирали смо комплетан живот од почетка па до учешћа у ратним збивањима и тако даље и ангажованости у неким специфичним ситуацијама. Без обзира на то што је он био активни учесник у ратним збивањима, код њега нисмо установили постојање посттрауматског стресног поремећаја. Такође смо закључили да његову личност карактеришу лабилност, импулсивност и егоцентризам, али смо напоменули да ова обележја личности припадају структури личности и да не излазе из подручја нормалности, односно да немају психопатолошки карактер. Приликом анализе деликтне ситуације бар у оном периоду када смо га ми вештачили и имајући у виду његов исказ током истраге, закључили смо да је он потенцирао своје осећање угрожености и послушности и сугестивности, па смо напоменули да су та осећања примерена одређеним државним структурама, значи полицији, војсци и тако даље и којима је коначно он припадао и да су то неки аутрибути који се цене у тим структурама и који су пожељни. Али са друге стране такође смо закључили да то све јесте валидно само у ратним ситуацијама. Значи имали смо у виду његово животно искуство, богато и специфично ратно искуство и његове солидне потенцијале, па смо закључили да је он као таква личност у тој ситуацији у којој се нашао имао могућност рационалних избора свог понашања и да је у том тренутку одабрао понашање које је он сматрао да је најприхватљивије. Иначе, код њега такође нисмо установили постојање алкохолне зависности нити токсикоманске зависности од опојних дрога.

Председник већа: Да ли можете да се изјасните узимајући у обзир његову психичку структуру личности, његов развојни професионални пут, учешће у рату у својству војног лица припадника специјалних јединица, какав је он имао однос према ауторитетима и какве су биле његове способности схватања разлике између професионалног задатка у смислу разликовања добра и зла?

Вештак Бранко Мандић: Ја сам већ рекао да смо управо тај елемент посебно анализирали пошто је он инсистирао током вештачења на тим баш околностима. Свакако да је он као особа која се као млада укључила у ратна збивања и касније током свих ратних збивања на подручју бивше земље, да је био подложен ауторитетима. Међутим, са друге стране он у форензично психијатријском смислу спада у душевно здраве особе. Значи он има способност рационалног одлучивања, размишљања и изабарања својих одлука, без обзира на то што је он научен да поштује ауторитете, имао је способност да рационално размишља и одабира своју одлуку и своје понашање.

Председник већа: Добро, ја даљих питања немам.

Да ли чланови већа имају питања?

Право на питање имају заменици Специјалног тужиоца.

Констатујем да немају питања.

Пуномоћници оштећених имају право на постављање питања.

Констатујем да немају питања.

Бранилац окривљеног Саше Пејаковића адвокат Крсто Бобот има реч.

Адв. Крсто Бобот: Ја имам једно питање за вештака. Ова констатација о послушности као врлини поштовања ауторитета нарочито у неким државним структурама, полицији и војсци, па онда закључак да је то прихватљиво само у ратним околностима. Моје питање је, да ли је код припадника одређених државних структура послушност и постојање ауторитета нешто што није прихватљиво у мирнодопским околностима. Да ли то можемо да закључимо из овог нашег закључка?

Вештак Бранко Мандић: Па не можете то да закључите. Ово смо писали у односу на кривично дело.

Адв.Крсто Бобот: Ја питам као структура личности, значи као обележје психолошке, психијатријске структуре личности, значи да ли је код припадника одређених државних структура поштовање ауторитета затим послушност, беспоговорност у извршавању одређених задатака, значи, да ли су то особине и структуре личности које су пожељне и у мирнодопским условима?

Вештак Бранко Мандић: Свакако да јесу, али уколико се та наређења косе са неким моралним и правним обрасцима нормалног понашања...

Адв.Крсто Бобот: То вас нисам питао, ја само питам да ли је то пожељно у структури личности код припадника одређених тих структура?

Вештак Бранко Мандић: Јесте.

Председник већа: Можете искоментарисати ово што је питао и констатовао адвокат Крсто Бобот.

Вештак Бранко Мандић: Оно што се говори о послушности, то је свакако део посла који би он обављао. Међутим, уколико се неке наредбе косе са неким моралним и правним нормама рационалног понашања у мирнодопским условима, он као душевно здрава особа има рационалан избор, да ли ће то да изврши или неће.

Председник већа: Да ли од стране других бранилаца има питања за судске вештаке?

Констатујем да нема.

Присутни окривљени имају право да постављају питања.

За реч се јавља првоокривљени Милорад Улемек.

Окр. Милорад Улемек: Питање за вештака. С обзиром са сте изнели све ово о структури личности окривљеног Саше Пејаковића и с обзиром да сте упознати са његовим да кажем развојним путем, што се тиче рата, припадности специјалним јединицама и његовој

самој припадности државној структури и специјалној јединици у моменту времена везано за кривично дело, мене занима да ли је Саша Пејаковић, значи да ли ви то можете да нам кажете, да ли је Саша Пејаковић особа која ће без поговора извршити свако наређење које му изда његов претпостављени?

Вештак Бранко Мандић: Што се тиче питања окривљеног Улемекa ја не могу да кажем да ли је он особа која ће без поговора извршити, ми смо анализирали његову личност и анализирали смо његово понашање у време извршења кривичног дела. Шта би он радио, како би радио то су претпоставке. Ја сам напоменуо да је он душевно здрава особа и да је ствар његовог избора његова лична ствар, односно ствар понашања како ће он поступити. Значи он има могућност рационално да изабере оне варијанте које су за њега најпогодније. Како ће се он понашати у некој претпостављеној ситуацији ја то не знам.

Окр. Милорад Улемек: Добро, да ли сте ви могли из ваших испитивања да закључите да је код Саше Пејаковића изражена могућност да не поштује ауторитет или да евентуално одбије неко наређење које му његов претпостављени да, зада, нареди?

Вештак Бранко Мандић: Приликом прегледа добили смо податаке да је он једно време био и на боловању, али је имајући у виду чињеницу да је радио под уговором ипак отишао на посао, значи да се ипак ради о једној особи која настоји да задовољи неке социјалне норме понашања.

Окр. Милорад Улемек: Ја заиста ништа нисам чуо. Господин тише говори, па стварно се не чује, ако можете да поновите.

Вештак Бранко Мандић: Приликом вештачења добили смо податке да је он био на боловању, али да је ипак и поред тога отишао да ради, јер је радио под уговором. Значи да се ради о једној особи која је одговорна и која држи до свог социјалног статуса. Не знам шта бих вам друго рекао.

Окр. Милорад Улемек: Хвала, немам више питања.

Председник већа: Да ли окривљени Саша Пејаковић има питања за судске вештаке?

Констатујем да нема питања.

Сада можете изложити ваш налаз и мишљење о урачунљивости окривљеног Жељка Тојаге. Има реч психијатар доктор Бранко Мандић.

Вештак Бранко Мандић: У односу на окривљеног Тојага Жељка могу само прво да напоменем да је он одбио психолошко вештачење, јер је у оно време када се налазио у притвору сматрао да је то понижавајуће за њега, јер је иначе редовно раније одлазио код психолога из разлога што је обављао посао који је специфичан и који је захтевао одређена повремена психолошка испитивања. Дакле, наш налаз се темељи само на психијатријском прегледу. Такође смо анализирали његов живот, његово учешће у ратним збивањима активно и добровољно. Код њега такође нисмо пронашли постојање неког посттрауматског стресног поремећаја, те смо закључили да се ради о душевно здравој особи чије су интелектуалне способности у границама просека. Код њега такође нисмо установили постојање алкохолне зависности, нити пак токсикоманске зависности од опојних дрога, па смо имајући у виду његову личност закључили да су његове способности схватања значаја дела као и могућност управљања поступцима биле очуване.

Председник већа: Да ли можете с обзиром на структуру личности окривљеног Жељка Тојаге да нам кажете какав је његов однос према ауторитетима, према наредбама претпостављених и могућност схватања разликовања у моралном и законском значењу тог појма добра и зла?

Вештак Бранко Мандић: Што се тиче његовог односа према ауторитетима, тај однос је исти или сличан као односи претходног испитаника, односно Саше Пејаковића, обзиром на то да је он дуго године био учесник у ратним збивањима, припадник специјалних јединица и да је научио да поштује ауторитете. Такође, исто за њега важи да је он особа душевно здрава. Његова способност рационалног размишљања је била потпуно очувана и он избор свог понашања може потпуно да контролише. Не могу рећи да он није подложен ауторитетима због припадности служби у којој је радио, али тај избор везан је за његову личност. Према томе он потпуно може да рационално контролише своје поступке и да бира решења у одређеним ситуацијама која су за њега најприхватљивија.

Председник већа: Да ли је код окривљеног Жељка Тојаге, с обзиром на његово учешће у рату био присутан посттравматски синдром?

Вештак Бранко Мандић: Ми смо напоменули, а посебно је и испитаник инсистирао на томе да он нема никаквих проблема који би били везани за његово учешће у ратним збивањима и да су то само приче. То су његове речи. Он је особа која своје емоције и своју емоционалност држи потпуно под пуном контролом, тако да нема симптома које би указивали на било какав поремећај, који би био последица ратних збивања.

Председник већа: Добро, ја више питања немам.

Да ли чланови већа имају питања?

Судија Ната Месаровић има реч.

Судија Ната Месаровић: Код Тојага Жељка интересује ме то постојање ауторитета. Да ли он критеријуме за успостављање ауторитета прихвата оно што даје друштвена средина одређеној личности, да ли су то све ауторитети за њега или он ауторитете бира из групе којој припада, мислим, тих ратних јединица и то?

Вештак Бранко Мандић: Што се тиче његовог односа према ауторитетима он је променљив. За њега су ауторитети само особе које деле његово животно искуство.

Председник већа: Право на питања имају заменици Специјалног тужиоца.

Констатујем да питања немају.

Пуномоћници оштећених?

Немају питања.

Бранилац окривљеног Жељка Тојаге, адвокат Крсто Бобот има право на постављање питања. Изволите.

Адв. Крсто Бобот: Моје би питање било за вештака, имајући у виду карактер службе јединице у којој је био окривљени Жељко Тојага, да ли вештак може да се изјасни да ли карактер и својство

тих јединица утичу на одређени начин на психолошку структуру личности. Да ли се, хоћу да кажем простије, да ли се код тих јединица и у мирнодопско и у ратно време на један посебан начин негује поштовање ауторитета претпостављених наређења и тако даље, значи да ли то са те стручне стране вештака може да се каже, да ли у том делу се на одређен начин посебан однос негује код припадника таквих јединица према надређеним старешинама и према ауторитетима сваке врсте?

Вештак Бранко Мандић: Ја сам управо и рекао да то специфично животно и ратно искуство свакако да модификује његово психолошко функционисање и однос према ауторитетима и да су ауторитети за њега само особе које деле његово животно искуство, односно ратно искуство.

Адв.Крсто Бобот: Али да се одмакнемо мало од ратног искуства. У реду је што се тиче ратног искуства. Моје питање је везано уопштено за карактер таквих јединица. Да ли се у том окружењу и у мирнодопско време такође код структуре личности инсистира на томе на одређеном јачем поштовању ауторитета претпостављених старешина. Да ли то има одређену психолошку црту да тако кажем?

Председник већа: Да, још ради допуне, да ли уопште припадништво таквој Јединици за специјалне операције конкретно и рад дугогодишњи у њој утиче и на психичку структуру и могућност доношења одлука у овом смислу узајамност, као и подобност личности у психолошком смислу иструктурисаности да постане припадник такве једне јединице, с обзиром на оно што је опште познато, могућност уласка у јединицу, пролазак, испитивање и психолошка и физичка и тако даље?

Вештак Бранко Мандић: Свакако да је његово психолошко функционисање под утицајем да кажем служби односно припадности јединици у којој је радио годинама и да је он везан за особе које су обављале сличне или исте послове и да он према њима гаји посебан однос, односно посебно поштовање према ауторитетима.

Адв.Крсто Бобот: Хвала.

Председник већа: Да ли било ко од присутних бранилаца још жели да постави питање везано за овај налаз и мишљење?

Констатујем да браниоци немају питања.

Право на питања имају присутни окривљени. За реч се јавља првоокривљени Милорад Улемек.

Окр. Милорад Улемек: Питање за вештака, да ли је окривљени Жељко Тојага особа која реално може да разграничи шта је то реална ситуација, а шта је то нереална ситуација у којој би се евентуално он нашао, ако сам добро поставио питање. Да ли је особа која може да разграничи реалност од нереалности?

Вештак Бранко Мандић: Ако сам схватио добро питање, ако сте ме чули, он је душевно здрава особа. Значи он може да разграничи шта је реално, а шта није реално.

Окр. Милорад Улемек: Да ли сте ви приметили код Жељка Тојаге било какве знаке, како да кажем, не знам да ли ће термин бити добар, склоности ка некој, како да се изразим, луцидности, ето, тако да кажем. Да ли сте приметили да је он луцидан на неки начин?

Вештак Бранко Мандић: Он је душевно здрава особа, има право на луцидност. Нисам схватио у ком контексту?

Окр. Милорад Улемек: Немам више питања.

Председник већа: Да ли окривљени Жељко Тојага жели да искористи право да поставља питања судским вештацима?

Констатујем да не жели да поставља питања.

Да ли други присутни окривљени желе да поставе питања?

Констатујем да даљих питања нема.

Пошто је наредбом истражног судије у истражном поступку било наређено и одређено неуропсихијатријско вештачење окривљеног Звездана Јовановића, ви сте већ дали ваш извештај у писменом облику да је 8.7.2003. године комисија вештака контактирала са окривљеним Звезданом Јовановићем у просторијама Окружног затвора у Београду, којом приликом је испитаник одбио психолошко-психијатријска испитивања, и да из тог разалога нисте били у могућности да доставите писмени налаз и мишљење. То је тачно?

Вештак Бранко Мандић: Да.

Председник већа: Да ли има неких промена, питам браниоца, везано за став окривљеног Звездана Јовановића у погледу вештачења?

Адв.Ненад Вукасовић: Нема господине председниче.

Председник већа: Даље, да ли имате нешто да додате везано за ваше налазе и мишљења?

Вештак Бранко Мандић: Везано за ове налазе немам ништа. Ако буде неких других питања...

Председник већа: Да ли има даљих питања?

Констатујем да даљих питања судским вештацима нема.

Да ли постављате сада захтев за награду и накнаду трошкова или ћете доставити у писменом облику?

Констатујем да су судски вештаци изјавили да ће доставити у писменом облику трошковник за извршено вештачење на данашњем главном претресу.

Отпуштају се судски вештаци, психијатар доктор Бранко Мандић и психијатар доктор Бојана Кецман.

Постављам питање да ли има приговора на налазе и мишљења саслушаних судских вештака и предлога?

Констатујем да заменици Специјалног тужиоца немају приговора ни предлога у вези ове изведене процесне радње доказивања.

Констатујем да немају приговора ни предлога пуномоћници оштећених.

Постављам исто питање браниоцима окривљених.

Констатујем да браниоци окривљених немају приговора и предлога везано за ову изведену процесну радњу саслушања судских вештака.

Да ли окривљени имају приговора и предлога везано за ову процесну радњу?

Констатујем да приговора и предлога од стране окривљених нема.

Председник већа доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Прекида се главни претрес, а наставиће се 16. јуна 2005. године са почетком у 10,00 часова.

По одлуци већа изводиће се докази.

Записничар

Председник већа-судија